

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
9/2015
7. marec 2015

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ZLODEJSTVO NAZÝVAJÚ
REŠTRUKURALIZÁCIU
Strana 4.

NEHCÚ ZVIERACIU KAZAJKU
NOVÝCH ÚSPORNÝCH OPATRENÍ
Strana 5.

PAMÄTNÍK VÍTAZSLAV MORIC
O SLOVENSKEJ NÁRODNEJ STRANE
Strana 6.

BYSTRICKÍ CHIRURGOVIA
DOKÁŽU AJ ZÁZRKY...
Strana 8.

OSUDOM J. CÍGERA-HRONSKÉHO
BOLA MATICA SLOVENSKÁ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Prednádávnom uverejnil historik Anton Hrnko v týchto novinách politologickú esej *Dôvera k politikom je na bode mrazu*. Nemienim na ňu reagovať, to sa na tomto mieste ani nehodí, ale považujem za hodné úvodníka vyzdvihnúť Hrnkovu úvahu o novej budúcej úlohe jednej slovenskej relevantnej národnej strany. Zhodou okolností ide aj o sesterskú blízkosť názvov Slovenskej národnej strany a Slovenských národných novín a tá pravdaže nie je náhodná a vlastne zaväzuje aj k vzájomnej podpore.

V politike európskych krajín, najmä starších členov EÚ, dominujú dva ideologické prúdy – kresťanskí demokrati a socialisti – vládnú jedni alebo druhí, niekde a niekedy dokonca vedno, a spoločenskú rovnováhu obyčajne dotvárajú liberáli a národovci. Hrnko však upozorňuje, že v našich pomeroch má liberálna politika zlý zvuk, lebo „vždy v minulosti bola spojená s politickými silami, ktoré sa usilovali slovenský národ zmiesť zo zemského povrchu“. Pripomína aj vládu jednej panej, keď sa ministrom pričíli vysloviť názov nášho štátu a hovoriť len „táto krajina“, čo neraz počul aj teraz. Treba azda pridať, že liberálni politici v sociálnej situácii, v akej sa absolútna väčšina národa nachádza, nemôžu ani očakávať masívnu podporu, najmä ak by sociálnodemokratická vláda začala byť ústretovjšia k živnostníkom a malým podnikateľom. Nazdávam sa, to je jej akútna úloha aspoň na sklonku tohto vládneho cyklu. Nie ako predvolebné gesto, ale najmä ako prínos pre slovenskú budúcnosť. A práve v tom je Hrnkova prezieravosť: vyhodí mu, že rovnovážnou silou by v budúcej vláde mohla byť práve Slovenská národná strana – pre rozvoj národných potrieb, pre zmäkčenie politických protirečení, pre dosiahnutie stredovej politiky s rešpektovaním dvoch základných hľadísk štátu: sociálneho a národného, aj z hľadiska prínosu pre Európu zjednotených, ale suverénnych národov. Netreba sa báť búrky v európskom parlamente, ani v zahraničnej tlači. Utiší sa vo chvíli, keď bude jasné, že Slovenská národná strana je dnes inou veľičinou ako prednádávnom. Nikto sa v nej bezohľadne neobohacuje, nikto nehuláka, nevyvoláva spory, ani nevláda „sadať do tankoch“.

Ján ČOMAJ

Prijme hlavné mesto Bratislava pamätník slovenského vystahovalectva?

Dlhý čas čakania medzi krokmi vpred

Dagmar VANEČKOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

Už v septembri 2008 vyšla tlačová správa: „Slovenská vláda schválila pamätník slovenského vystahovalectva, ktorý má stáť v Bratislave do dvoch rokov.“ A ďalšia: „Do konca roka 2011 by mala na Bratislavskom hrade vzniknúť expozícia dejín vystahovalectva a života zahraničných Slovákov.“ Nič z toho dodnes nie je pravda. Pamätník nestojí a dokonca nie je ani schválené miesto, kde by budúci monument exilu mohol stáť.

Ďalšia „bradatá predpoveď“ sa však negatívne potvrdila: „Vláda očakáva (!), že odchod ľudí do zahraničia bude pokračovať. Dnes najmä za prácou odchádza okolo pätnásťtisíc Slovákov ročne, odchádzajú prevažne mladí muži s maturitou... Zriedka pracujú na kvalifikovaných miestach, väčšinou robia v továrňach, na stavbách, v hoteloch a reštauráciách, doprave, skladoch a ako sezónni pomocníci v poľnohospodárstve.“

HANDRKOVANIE O MIESTO

Únik mozgov zo Slovenska teda pretrváva, len pamätník vystahovalectva možno aj ako zdvihnutý prst! nestojí. „Žiaľ, toto sa nenaplnilo predovšetkým z tých dôvodov, že nastala kríza a nebolo dosť finančných prostriedkov,“ konštatuje Claude Baláž, jeden zo zakladateľov Nadácie Národný pamätník slovenského vystahovalectva. Nadáciu založila v júli 2013 Matica slovenská s občianskym združením Migrácia SK a so Združením nezávislých expertov pre otázky dejín a života zahraničných Slovákov. „Máme jasný cieľ postaviť v Sade Janka Kráľa pri základnom kameni, kde sa stretávajú Slováci zo sveta, Národný pamätník slovenského vystahovalectva na pamiatku všetkých, ktorí sice opustili Slovensko, ale nosili ho a budú nosiť vo svojom srdci po celý život,“ uviedol vtedy spoluzakladateľ Nadácie, predseda Matice slovenskej.

Počas výročného zasadania správnej rady Nadácie 18. februára

Budúce Krajanské námestie alebo Námestie slovenského vystahovalectva?

tohto roku sme sa na pamätník spýtali: „Ubehli ďalšie dva roky a...?“

„A nič. Nestojí ani pamätník a naďalej sa ani len nevie, kde bude. V našom hlavnom meste panuje akoby strach zo slovenských symbolov,“ reagoval Marián Tkáč.

PRÍPRAVA PODKLADOV

Nadácia v spolupráci s Igorom Furdikom, predsedom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, pripravila podklady, ktoré prerokovali príslušné mestské komisie na rozhraní rokov 2013 a 2014 a podporili myšlienku pamätníka, nie však v Sade Janka Kráľa, ale na ľavom brehu Dunaja. Na odporúčanie Spolku architektov Slovenska oslovila Nadácia Architektonický ateliér A1 ReSpect, a. s., vedený

arch. Branislavom Kaliským, ktorý v krátkom čase pripravil úvodnú architektonickú štúdiu pamätníka na ľavom brehu Dunaja medzi Starým mostom a budovou Filozofickej fakulty na Gondovej ulici ako o možnom novom námestí Bratislavy s názvom Krajanské námestie či Námestie slovenského vystahovalectva. Tretieho júla 2014 nasledovala v NR SR pod záštitou jej podpredsedníčok Jany Laššákovvej a Eriky Jurinovej prezentácia štúdie, ktorá vedenie parlamentu presvedčila.

„Po symbolickom položení základného kameňa v Sade Janka Kráľa v Petržalke v roku 2000 bol to druhý konkrétny krok k jeho dlho očakávanej realizácii,“ nádejal sa Claude Baláž, správca Nadácie.

Lenže! Bratislavskému mest-

skému zastupiteľstvu na jeho rokovanie pred voľbami v roku 2014 – napriek prísľubu – vtedajší primátor Milan Ftáčnik návrh na umiestnenie pamätníka v spomínanom priestore nepredložil. A tak sa nemohla vyhlásiť medzinárodná súťaž na jeho architektonicko-výtvarné riešenie a celý proces sa musí začať odznova.

DLHÁ CESTA

Slovenskú metropolu čaká teda ešte dlhá cesta, aby sa včlenila medzi asi dvadsiatu metropol sveta, kde pamätníky vystahovalectva majú. Niet pochýb o tom, že Bratislava taký pamätník potrebuje, veď zo Slovenska odišlo do sveta viac ľudí ako z Írska. Niet pochýb, že na pamätník čakajú krajanovia a budú ochotní naň aj prispieť, napokon hovorilo sa o ňom aj na Stálej konferencii Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí. Zoznam mien tých, ktorí sa zo Slovenska museli alebo chceli vystahovať, bude veľmi dlhý – a v rámci pamätníka bude preň priestor.

Igor Furdik ocenil doterajšie aktivity Nadácie i jej ďalšie zamýšľané kroky, ktoré by mali vyvrcholiť verejnou finančnou zbierkou (prostredníctvom webového sídla www.vystahovalectvo.sk) a postavením pamätníka, aký iní majú a Slováci potrebujú.

Pochybností sú však naďalej o ochote bratislavských mestských predstaviteľov povedať jasne: „Áno!“ Treba dúfať, že s príchodom nového vedenia mesta prichádzajú aj nové časy.

3 OTÁZKY PRE:

Andreja DANKA, predsedu Slovenskej národnej strany

Presadzujeme razantnú, ale slušnú politiku

• Ako vnímate, že aj agentúra Polis, ktorá vašej strane v minulosti veľa perspektív nedávala, posielala teraz SNS so siedmimi percentami do parlamentu?

To, že sa v prieskumoch rôznych agentúr zdvihli preferencie Slovenskej národnej strany, je podľa mňa výsledok toho, že ľudia vnímajú zmenu politiky SNS. Hrdo, slušne, dôstojne. Že chápú vlastenectvo ako hrdú a slušnú obranu našich záujmov. Určite je to aj principiálnosť v hodnotových postojoch, čo sa prejavilo v prípade referenda, kde sme nelavírovali a jednoznačne sme dali najavo, že odmietame napríklad adopcie detí homosexuálnymi párami. Nové prieskumy nás tešia, ale prístupujeme k nim s pokorou.

• SNS už niekoľkokrát vstala doslova z popola. Keď ste preberali predsednícky post, sľubovali ste novú politiku, nové spôsoby a nové témy.

Zvyšuje sa nám počet členov – za dva roky môjho predsedovania sa zvýšil o vyše sto percent – dnes máme vyše štyritisíc členov. Zvyšujú sa nám preferencie. Odstránili sme grobianstvo z našej komunikácie, presadzujeme razantnú, ale slušnú politiku. Myslím si, že to ľudia vnímajú pozitívne a opäť začali SNS veriť.

• SNS sa zameriava na odhaľovanie problémov zúfalého prežívania malých a stredných podnikateľov, živnostníkov. Zdá sa, že

sú to adresáti, ktorým sa oficiálna politika venuje veľmi málo.

Živnostníci a malí a strední podnikatelia si zaslúžia pozornosť. Máme tu síce veľké koncerny, ktoré zamestnávajú množstvo ľudí, ale živnostníci majú rodinné firmy, sú oveľa viac zainteresovaní do toho, aby „biznis“ fungoval. Často ručia celým svojím majetkom, dávajú kožu na trh, vytvárajú pracovné miesta. Žiaľ, štát im kladie poľnú pod nohy, musia sa bojiť s čoraz zložitejšou administratívou, musia čeliť čoraz vyšším odvodom. Ale sú pilierom slovenského hospodárstva, svoje firmy budujú v dlhodobom horizonte.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív SNN

V SNN 10/2015
SI PREČÍTAŠ

- Slovenské národné noviny si pripomínajú 76. výročie vzniku prvej slovenskej štátnosti
- Po desaťročiach mlčania verejnosť nesmie zabúdať na popravených slovenských generálov
- Kežmarský hrad je najkultúrnejšie zariadenie cestovného ruchu na východe Slovenska

Ciprasove sľuby narážajú na realitu, jeho vládu dobehli staré resty

Nechcú kazajku úsporných opatrení

Peter JÁNOŠÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Grécka vláda je v úzkych. Na krku má najväčšie dlhy v eurozóne, takmer nesplniteľné sľuby frustrovaným voličom a navyše tvrdohlavých veriteľov. Ak z tejto situácie vykľučkuje iba s odretými ušami, môže hovoriť o šťastí. Veritelia už nie sú ochotní odpisovať z gréckeho dlhu a nechcú tejto krajine viac požičovať, ak neuvidia reálny plán, ako chcú Atény splácať svoje dlhy.

Ciprasovej vláde nezostalo nič iné, len rokovať, a napokon sa Aténam predsa len podarilo získať štvormesačné predĺženie záchranného programu, keď podmienkou bolo zavedenie reforiem. Predĺženie programu teraz musia odsúhlasiť národné parlamenty vo viacerých štátoch eurozóny, vrátane kľúčového Nemecka. Predĺženie pomoci už odporučila nemecká kancelárka Merkelová aj jej minister financií Schäuble.

ČAKANIE NA REFORMY

Európska komisia ocenila záväzok Ciprasovej vlády bojovať s daňovými únikmi aj s korupciou a úsilie o modernizáciu systému daní a cieľ. Že Grécko zoznam reformných krokov skutočne odovzdalo, potvrdil hovorca Európskej komisie Margaritis Schinas. „Zoznam reformných opatrení gréckej vlády prišiel včas,“ povedal. „Prišlo to o 23.15 h.“ Termín bol do polnoci nedele 22. februára. Opatrenia zahŕňajú napríklad plány boja s daňovými únikmi a s korupciou alebo reformu trhu práce týkajúcu sa kolektívnych zmlúv. Hlavným bodom zoznamu je tiež boj s pašovaním pohonných hmôt a tabaku. Atény chcú riešiť aj to, čo vládna strana Syriza nazýva „humanitárna kríza“ Grécka, napríklad bezplatnú zdravotnú starostlivosť pre nezamestnaných bez poistenia. Radikálna ľavicová strana by tiež chcela použiť asi šesťdesiat miliónov eur na elektrinu zadarmo pre chudobných a vyše sedemstopäťdesiat miliónov eur na rozličné potravinové dotácie. Nová legislatíva má tiež zabrániť konfiškáciám domov a obyvateľia, ktorých „kruto“

zasiahli úsporné opatrenia, budú mať nárok na bezplatné bývanie, energie a zdravotnú starostlivosť. Predaj štátneho majetku označil Cipras za „zločin“, v ktorom vláda nebude pokračovať. Chce tak splniť svoje predvolebné sľuby a pomôcť ľuďom zasiahnutých dlhoročnou krízou.

POSTOJ VERITEĽOV

Teraz sa očakáva, či zoznam reformných opatrení schváli medzinárodní veritelia, teda Európska únia, Európska centrálna banka a Medzinárodný menový fond. Vďaka predĺženiu úverovej pomoci o ďalšie štyri mesiace mizne bezprostredné riziko, že sa Grécko minú na budúci mesiac peniaze a že by krajina musela opustiť eurozónu. Ciprasov ľavicový kabinet zásluhou toho bude mať čas do júna, aby sa pokúsil vyrokovať dlhodobu priaznivejšie podmienky na splácanie dlhov medzinárodným veriteľom. Je jasné, že je to veľký ústupok strany Syriza a vedúcich predstaviteľov Grécka oproti tomu, čo sľubovali pred voľbami. Ak by Syriza chcela skutočne splniť svoje predvolebné sľuby, tak by jednoducho nemohla zotrvať v eure. Navyše sa Grécko zaviazalo, že nezruší už prijaté opatrenia a nebude jednostranne presadzovať také opatrenia, ktoré by ohrozili rozpočtové ciele, hospodárske oživenie alebo finančnú stabilitu. Pozorovatelia zastávajú názor, že neprichádza k dajakým výraznejším ústupkom zo strany Bruselu alebo veriteľov. Aj tak daný stav zďaleka nerieši ten celkový grécky problém – dlh stále zostane vysoký – druhý najväčší na svete na úrovni stosedemdesiat percent HDP.

Dohoda sa tak viac-menej chápe iba ako zakúpenie si času a v priebehu spomínaných štyroch mesiacov sa bude intenzívne rokovať o ďalších zásahoch. Merkelová uviedla, že grécka vláda „začína postupne chápať realitu“, ale že bude nevyhnutné s ňou ešte veľa rokovať. Grécko dostalo od roku 2010 v dvoch kolách finančnú pomoc dvestoštyridsať miliárd eur. Predpokladá sa, že v prechodnom období sa bude musieť dohodnúť s oficiálnymi veriteľmi na treťom záchrannom programe. Tohto rizika si bol vedomý aj nový grécky ľavicový premiér. Preto ešte pred rozhodujúcou hodinou H, kým poslal do Bruselu plán hospodárskych reforiem, vehementne vyhlasoval, že Atény ukončia politiku úsporných opatrení a odmietajú predĺženie existujúcej úverovej dohody s EÚ a s Medzinárodným menovým fondom. Dosť chabou, ale predsa len oporou v jeho názoroch bolo, že ak by Grécko bolo nútené opustiť eurozónu, ďalšie krajiny by nevyhnutne nasledovali a menová únia by sa rozpadla. Aj grécky minister financií Yanis Varoufakis pre taliansku štátnu televíziu RAI vyhlásil, že Grécko odmieta pokračovať v úsporných opatreniach. Varoufakis vyzval na „novú dohodu“ o investičnom programe, ktorý by financovala Európska investičná banka (EIB).

GRÉCKA KARTA

„Euro je krehké, je to, ako keď staviate domček z kariet – ak odstránite grécku kartu, zvyšné spadnú,“ povedal minister. Podľa jeho slov bude eurozóna čeliť fragmentácii a „dekonštrukcii“, ak sa nevyrovná s tým, že Grécko, a nielen Grécko, nie je schopné splácať dlhy. „Varoval by som každého, kto sa strategicky chystá odrezať Grécko od Európy, že je to veľmi nebezpečné,“ povedal Varoufakis. „Kto bude po nás ďalší? Portugalsko? Čo urobí Taliansko, ak zistí, že sa nedá vydržať vo zvieracej kazajke úsporných opatrení?“ pýtal sa Varoufakis. Varoufakis a grécky premiér Alexis Cipras na návšteve Talianska nezískali od talianskych predstaviteľov podporu pre rokovanie o dlhu. Varoufakis však poznamenal, že v zákulisí bola situácia iná. „Talianski predstavitelia, nemôžem povedať, z ktorej inštitúcie, nám vyjadrili podporu. Nemôžu však povedať pravdu, lebo Taliansku tiež hrozí bankrot a boja sa reakcie Nemecka,“ vyhlásil grécky minister financií. „Priznajme si to, dlh Talianska je neudržateľný,“ prizvukoval.

Grécko žije na dlh už dvesto rokov a situácia tu je celkom iná než v krajinách eurozóny, ktoré tiež bojujú s finančnými problémami. Časť Grékov si myslí, že východiskom by mohol byť odchod z eurozóny a požičať si peniaze inde vo svete vo vhodných štátoch. Kto však bude chcieť požičať nezodpovednej vláde, ktorá robí populistické kroky namiesto reálnych ekonomických reforiem? Málokto, alebo nikto! Ak by Gréci aj tak nezohľadnili lacné pôžičky, ktorými by splácali staré dlhy, boli by zahnaní do kúta – a dobrodružstvo by sa skončilo. Preto najnovšie rozhodnutie Ciprasovej vlády bolo správne.

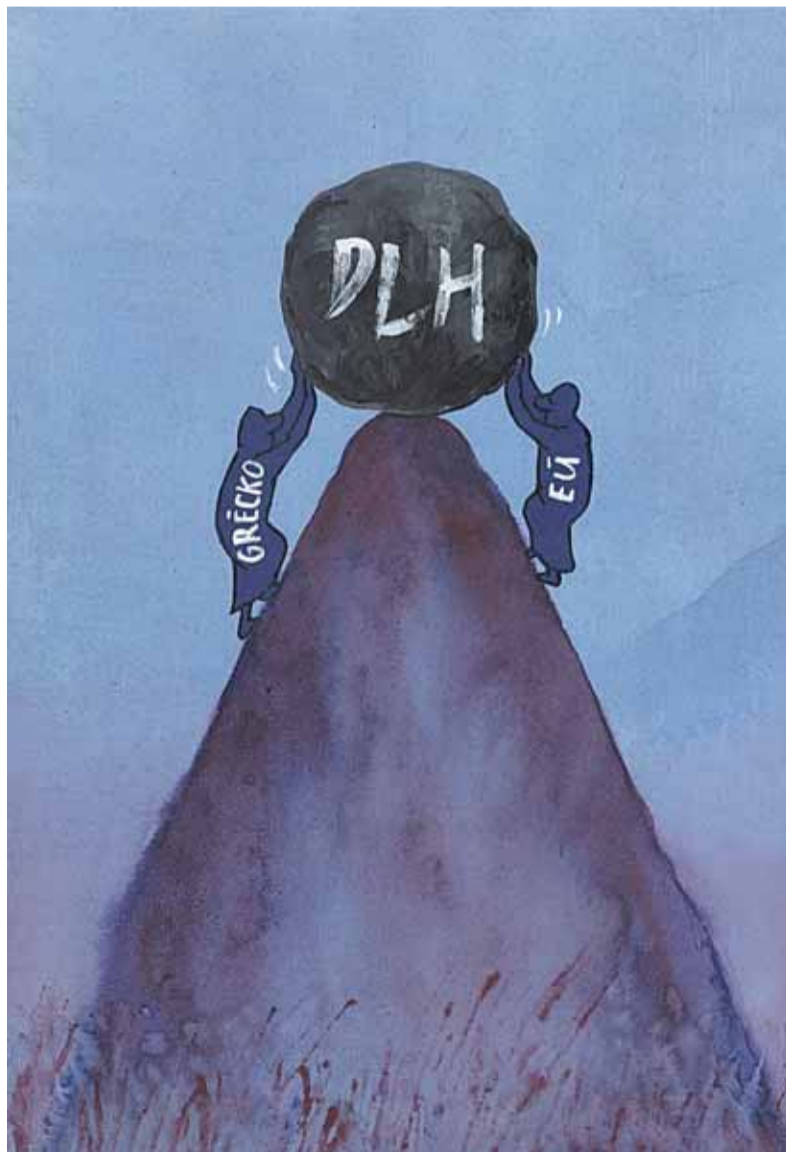
DOKUMENT

Program strany SYRIZA

Dušan GRUŇ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

1. Audit verejného dlhu a preskúmanie výšky úrokových platieb: pozastavenie splátok, ak sa nezastaví a neprestane zvyšovať nezamestnanosť.
2. Požadovať od EÚ zmenu úlohy ECB tak, aby ECB financovala štáty a programy štátnych investícií.
3. Zvýšiť dane z príjmu na sedemdesiatpäť percent pre všetky príjmy nad päťsto tisíc eur.
4. Zmena volebného zákona na základe pomerného systému.
5. Zvýšenie dane veľkých firiem na európsky priemer.
6. Prijatie zákona o finančných transakciách a osobitná daň na luxusný tovar.
7. Zákaz špekulatívnych finančných nástrojov.
8. Zrušenie finančných výhod pre cirkev a lodiarstvo priemysel.
9. Eliminácia tieňového bankového sektora a odlivu kapitálu do zahraničia.
10. Silná redukcia vojenských výdavkov.
11. Zvýšenie minimálnej mzdy na sedemstopäťdesiat eur mesačne.
12. Použitie vládnych budov, bánk a kostolov pre bezdomovcov.
13. Otvorenie stravovania vo verejných školách s raňajkami a obedom zadarmo pre deti.
14. Poskytovanie bezplatnej zdravotnej starostlivosti nezamestnaným, bezdomovcom a ľuďom s nízkymi mzdami.
15. Dotácie až tridsať percent na hypotekárne platby pre rodiny s nízkymi príjmami, ktoré nie sú schopné splácať splátky.
16. Zvýšenie dotácie pre nezamestnaných. Zvýšiť sociálnu ochranu neúplných rodín, seniorov, zdravotne postihnutých a rodín bez príjmu.
17. Zavedenie daňových úľav na základné tovary.
18. Znárodnenie bánk.
19. Znárodnenie firiem v strategických odvetviach (železnice, letiská, telekomunikácie) pre rozvoj krajiny.
20. Rozvoj miestnych obnoviteľných zdrojov energie a ochrany životného prostredia.
21. Rovnaké platy pre mužov a ženy.
22. Obmedzenie neštandardných nájom a výhod bez časového obmedzenia.
23. Posilnenie ochrany práce a ochrany miezd pracovníkov zamestnaných na čiastočný úväzok.
24. Obnovenie kolektívnej (pracovnej) zmluvy.
25. Posilnenie inšpekcie práce a požiadavky pre firmy, ktoré pracujú na štátnych zákazkách.
26. Ústavné reformy s cieľom zabezpečiť odluku cirkvi od štátu, rovnako ako aj ochranu práva na vzdelanie, zdravotnú starostlivosť.
27. Vyhlásenie referend o zmluvách a ďalších dohodách s EÚ.
28. Zrušenie neoprávnených výhod pre poslancov. Zrušenie poslaneckej imunity pre ministrov tak, aby to súdu umožnilo začať trestné konanie proti členom vlády.
29. Demilitarizácia pobrežnej stráže a špeciálnych síl. Zákaz nosenia strelnej zbrane policajtom pri demonštráciách. Zmena výučby pre policajtov tak, aby sa kládol dôraz na sociálne otázky, ako je prístahovalectvo, drogy a sociálne faktory.
30. Záruka ľudských práv v prístahovateľských centrách a vo väzbe.
31. Podpora zlučovania rodín imigrantov.
32. Dekriminalizácia používania drog v prospech boja proti obchodu s drogami. Zvýšené financovanie rehabilitačných centier.
33. Obmedzenie práva na odmietnutie prijatia návrhov zákonov.
34. Zvýšenie financovania zdravotnej starostlivosti na európsky priemer (prevalencia EÚ o šesť percent HDP v Grécku – tri percentá).
35. Eliminácia platieb občanov v prospech národných zdravotníckych služieb.
36. Znárodnenie súkromných nemocníc. Odstránenie účasti súkromného sektora v národnom systéme zdravotnej starostlivosti.
37. Stiahnutie gréckych vojakov z Afganistanu a z Balkánu. Mimo krajiny nesmú byť grécki vojaci.
38. Zrušenie vojenskej spolupráce s Izraelom. Podpora vytvorenia palestínskeho štátu v hraniciach z roku 1967.
39. Rokovania o stabilizácii vzťahov s Tureckom.
40. Zrušenie všetkých zahraničných vojenských základní v Grécku a vystúpenie krajiny z NATO.

V cestovnom ruchu sme najhorši v celom európskom spoločenstve

Kedy priláka Slovensko viac turistov?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

V roku 2014 ešte pred začiatkom zimnej sezóny sme si v správe Európskej komisie pre cestovný ruch vypočuli nelichotivé hodnotenie cestovného ruchu na Slovensku. Kým cestovný ruch v danom období do decembra 2014 pozitívne rástol v celej Európe, Slovensko bolo negatívnou výnimkou. Ako jediný štát EÚ sme v medzinárodných hodnoteniach dosiahli záporné hodnotenie vyčíslené na takmer mínus štrnásť percent oproti priemeru. Lepšie dopadli všetky krajiny Európskej únie. Len pre porovnanie – Česko sa drží medzi najlepšie hodnotenými destináciami.

Prosperitu turistických centier u nás ovplyvňuje najmä lyžiarska sezóna.

Aj keď Európska komisia pre cestovný ruch predpokladala, že zlá situácia v slovenskom turizme by sa mohla zlepšiť po nástupe zimnej sezóny, odborníci varujú, že zahraničnú klientelu Slovensko príliš neláka. Dôvodom je viac, no najviac sa skloňuje fakt, že štát dlhodobo podceňuje koncepčnú podporu cestovného ruchu na Slovensku.

■ MENEJ RUSOV

Oblasťná organizácia cestovného ruchu (OOCR) Región Vysoké Tatry vníma negatívne najmä pokles záujmu zo strany Ukrajincov, čo je dané aj súčasnou ekonomickou situáciou domovského obyvateľstva. „Zámožná ruská klientela k nám chodila z roka na rok menej. Naopak, počet Ukrajincov v roku 2013 stúpil, prišlo ich dosť, takže ten pokles za rok 2014 a zrejme aj 2015 kvôli spoločenskej situácii u nich bude naozaj vysoký,“ konštatovala výkonná riaditeľka OOCR Lenka Maťašovská. Istú rolu v poklese počtu ruských turistov spôsobuje aj emocionálna stránka, keďže značná časť Rusov, ktorí neprídu na Slovensko, cíti krivdu voči Európskej únii a jej sankciám.

Tento úbytok chcú Tatránci zaplniť inými turistami, veľa si sľubujú najmä od návštevníkov z Pobaltia a Veľkej Británie. „Do Londýna lieta z Popradu priama letecká linka, vyvíjame tam aj marketingové aktivity, v januári sme pripravili inofestu pre tour-operators a novinárov. Zároveň 13. decembra prileteli prví turisti z Rigy do Popradu. Dúfame, že sa zvýši počet návštevníkov aj z tradičných trhov ako Slovensko, Česko a Poľsko,“ dodala L. Maťašovská. Počasie a snehové podmienky tomu priali, výsledky sa však budú dať vyhodnotiť až po definitívnom konci zimnej sezóny.

■ NIELEN TATRY

V rebríčku návštevnosti si chce polepšiť hlavné mesto Bratislava. V roku 2014 ho navštívilo deväťstosešdesiatich tisíc turistov, lenže väčšina z nich bola v meste na jednodňovú turistiku cestou z Viedne či Budapešti. Takýto cestovný ruch nie je veľkým prínosom. Bratislava chce v roku 2015 privítať vyše miliónu návštevníkov a o rok neskôr, keď bude aj hlavným mestom Európskej únie, trúfa si na ešte vyššie číslo. Otázka je, či bude mať čo turistom ponúknuť... Rozbité cesty, neporiadok, žobráci a bezdomovci, železničná stanica horšia než verejné záchody – to nie sú atrakcie, za ktorými dnes turisti cestujú, aby

kuchyňu s jej originálnymi chuťami a so špecialitami. „V ponuke sú aj možnosti zážitkovej dovolenky, kúpeľníctvo či duchovné pamiatky. Významnou súčasťou spoločnej ponuky a prezentácie je aj kongresový cestovný ruch,“ dodal Šebesta.

■ NAŠI NA VELTRHOCH

V druhej polovici januára sa uskutočnila výstava cestovného ruchu Ferien Messe vo Viedni, Matka v Helsinkách a CMT v nemeckom Stuttgarte. „Nemecko je dlhodobo tretím najväčším zdrojovým trhom slovenského cestovného ruchu. Veľtrh v Stuttgarte si počas deviatich výstavných dní prídre pozrieť vyše dvestopäťdesiatich tisíc návštevníkov. Veríme, že na svojich tohtoročných cestách mnohí z nich neobídu Slovensko,“ povedala Marta Kučerová, generálna riaditeľka Slovenskej agentúry pre cestovný ruch. Agentúra prezentovala Slovensko aj v USA. „Veľtrh New York Times Travel Show je jeden z najväčších na území USA a vôbec najväčší medzinárodný veľtrh cestovného ruchu na východnom pobreží USA. Koná sa pod záštitou denníka New York Times, čo zvyšuje jeho prestíž. Slovensko ponúka na malom priestore všetky druhy cestovateľských lákadiel, ktoré môžu Američanov zaujímať – panenskú prírodu, historické mestá, kúpele, akvaparky, aj adrenalínové zážitky,“ hovorí M. Kučerová.

Dôležitá je aj prezentácia konkrétnych regiónov. Na vybraných veľtrhoch sa prezentujú mestá Piešťany, Trnava, Nitra, Trenčianske Teplice, Košice, Vysoké Tatry, Banská Bystrica, Bratislava, Spišská Nová Ves a Sliac. „Návštevníkov najviac zaujímajú možnosti letnej turistiky a cykloturistiky v horách, návštevy pamiatok UNESCO, kúpele, ale aj víkendové návštevy miest. Dúfame, že kvalitná propagácia krás Slovenska a služieb, ktoré tu môžu návštevníci využiť, prispeje k ďalšiemu zvýšeniu cestovného ruchu. To pomôže zlepšiť nielen ekonomiku, ale aj povedomie o Slovensku ako atraktívnej turistickej destinácii vo svete,“ dodala Marta Kučerová.

Lyžiari sú podstatným zdrojom príjmov slovenských stredísk turistiky.

AKTUÁLNE

Koncom februára tohto roku sa udiala udalosť, ktorá upútala pozornosť a vyvolala rozhorčenie u časti slovenskej verejnosti. Jednému z najodpornejších totalitných komunistických politikov Vasilovi Biľakovi pri príležitosti prvého výročia jeho úmrtia občania v jeho rodnej obci Krajná Bystrá za aktívnej podpory Komunistickej strany Slovenska postavili pomník. Komunisti na ňom dnešnej i budúcej generácii pripomenuli, že Dr. Vasil Biľak bol štyridsať rokov významným predstaviteľom socialistického Česko-Slovenska.

Pocta Vasilovi Biľakovi

Ján SMOLEC – Snímky: archív autora

My, ktorí sme pod jeho vedením žili a mnohí živorili a trpeli, sme sa nad „doktorátom“ súdruha Biľaka pousmiali. Súduh „doktor“ Biľak sa vyučil len za krajčira a oficiálne nijaké vyššie školské vzdelanie nedosiahol. V roku 1945 vstúpil do KSČ a štyridsať rokov pracoval zväčša na jej vedúcich postoch. V rámci tejto činnosti absolvoval iba stranické školenia a kurzy. Život prinášal v časoch komunizmu rozličné paradoxy a tie sa dotkli aj tohto nevzdelaného súdruha „doktora“. Vasil Biľak bol dokonca istý čas aj povereným školstvom. Na takéto miesta komunisti dosadzovali svoje kádre. Nevzdelaný komunista šéfoval rektorom, univerzitným profesorom, dekanom a iným vzdelancom.

mysli, srdci, pamäti tak silnú jазvu, že sa k nej musím ustavične vracat. Hľadám príčiny a prapríčiny toho, čo sa stalo.“

Súduh Biľak hľadal príčiny drzej sovietskej okupácie, ktorú zapríčinil a ktorá má na konte sto obetí, desiatky tisíc odstavených dubčekovcov, desiatky tisíc emigrantov, všade inde, len nie v sebe. On a jeho stranícki dogmatici napísali Brežnevovi list, v ktorom ho prosili, aby zachránil socializmus v Česko-Slovensku.

Po okupácii Česko-Slovenska v takzvanom normalizačnom vedení KSČ sa stal rovnocenným partnerom Gustáva Husáka. Až do svojho uvolnenia zo stranických funkcií v roku 1988 ako člen predsedníctva a tajomníka ÚV KSČ riadil česko-slovenskú zahraničnú politiku.

■ UŽÍVAL SI PREPYCH

Dôchodok si užíval v prepychovej vile, ktorú ako vysoký komunistický funkcionár prednostne, a tým aj výhodne kúpil. V roku 1990 ho začali vyšetrovať v súvislosti s obsadením ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy. Pozvanie cudzích vojsk aj tvrdá normalizácia neboli dôvodom pre sudcov, aby tohto aj vizuálne odpudivého politika poslali do chládku. Napokon, čo sa u nás politicky zmenilo? My starší na súdoch, v školách, vo verejnom živote vidíme stále tých istých ľudí. Nakoniec aj revolúcia vyvrcholila dohodou a priateľským podávaním rúk s vtedajšou komunistickou vládou. Porevolučným predsedom vlády sa nestal disident, ale člen oficiálnej komunistickej vlády Marián Čalfa. Na neskoršej privatizácii štátnych podnikov zbohatli predovšetkým bývalí komunisti. Dožili sme sa vrcholného „demokratického“ stavu, že zaslúžilým komunistom sa stavajú pomníky. Bože, kam sme to dospeli?

Pomníky bývalým komunistom by sa nemali stavať. Ale nesúhlasím ani s takou formou protestu, ako to urobili mladí „demokrati“ v Krajnej Bystrej. Tí, čo mu stavali pomník, akosi pozabudli, že okupanti pri tejto akcii zabili sto občanov. Tisíce dubčekovcov vyhnali na perifériu spoločenského života, tisíce občanov emigrovalo do zahraničia. Dvadsať rokov sme si iné mysleli a iné hovorili.

Čudne sa k pomníku správajú súčasní komunisti. Podporujú pamätník pre Biľaka, hoci porevoluční komunisti súdruha Biľaka vylúčili z Komunistickej strany Slovenska. Alebo je na východe iná Východoslovenská komunistická strana?

L. Brežnev vyznamenáva obľúbencu.

V jeho straníckom životopise som našiel jedinú pozitívnu črtu. Vo funkcii tajomníka ÚV KSS koncom šesťdesiatych rokov prispel k odvolaniu prvého tajomníka ÚV KSČ a prezidenta republiky A.

Novotného. Svojimi politickými postojmi v roku 1968 postupne získaval dôveru Moskvy, a osobitne Leonida Brežneva, s ktorým sa pri oficiálnych stretnutiach vždy úprimne vycmúfal.

■ KONTRAREVOLUCIONÁRI

Pomery v Česko-Slovensku v tom čase zaujímali celý svet. Alexander Dubček sa rozhodol vybudovať socializmus s ľudskou tvárou. Občania tento trend nadšene podporovali. Takisto aj redaktori Smeň, kde som vtedy pracoval. Biľak však toto obdobie označil za kontrarevolučné. Dokonca zavítal do redakcie, aby nás skritizoval za propagáciu stavby visutej dráhy v Tatrách s názvom Alweg. Biľak bol presvedčený, že propagáciou Alwegu sme pripravovali kontrarevolúciu, vyvolávali davovú psychózu a skúšali sily pri manipulácii s verejnou mienkou. Po vojenskej okupácii v auguste 1968 nás dvadsiatich troch z redakcie vyšmarili a dvadsať rokov nám nedovolili publikovať ani riadok.

Biľak pravdaže až do svojej smrti vojenskú okupáciu obhajoval.

Vo svojich pamätiach napísal: „Pre mňa bol rok 1968 tak mimoriadne hrozivým, že ma nie raz polieval studený pot a opantával pocit neistoty, či v tejto skúške obstojím ako človek, občan, komunista. Rok 1968 vyryl v mojej

V Slovenskom národnom múzeu Teatrálny svet 1839 – 1939

Slovenské divadlo v zrkadle rokov

Alexander GOCZ – Foto: autor

Divadelná tradícia na Slovensku je nespochybniteľne bohatá. Ochotnícke súbory existovali takmer v každom mestečku či väčšej obci, vznikali a zanikli, no ich prínos už od štúrovských čias bol nezastupiteľný. Ochotnícki herci sa učili narábať s textom, pasovali sa s hereckým stvárnením postáv a v rámci celého procesu celkom zákonite začali fungovať osobnosti dramatikov a spisovateľov, režisérův, ale aj nadšených organizátorův. To všetko približuje ojedinelá výstava v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave pod priliehavým názvom Teatrálny svet 1839 – 1939.

Výstava Teatrálny svet 1839 – 1939 z digitálnej kolekcie najstarších divadelných a paradivadelných fotografií z územia dnešného Slovenska a slovenských menšín vznikla v spolupráci Divadelného ústavu a Slovenského národného múzea v Bratislave. Prezентuje vyše štyristo fotografií z obdobia rokov 1839 – 1939, to znamená originálov, tlačených kópií i digitalizovaných snímkov. Medzi fotografiami sa nachádzajú vzácne kúsky zhotovené najstaršími fotografickými technikami, prvé farebné aj kolorované fotografie, ktoré dokladajú kultúrnu pluralitu tohto regiónu a rozhladenosť a šikovnosť našich predkov. Vzhľadom na časové rozmedzie vzniku vystavovaných fotiek majú veľkú poznávaciu a estetickú hodnotu nielen pre divadelníkov, ale aj pre všetky záujemcov o históriu a kultúru územia dnešného Slovenska.

■ DIVADELNÁ HISTÓRIA

V multimediálne riešenom priestore, kde okrem panelov s fotografiami sa na veľkoplôšných monitoroch neustále objavujú série dobových divadelných

fotografií aj s komentárom, má divák pocit, ako keby sa ocitol v polovici devätnásteho storočia a vzápätí v ére začínajúceho Slovenského národného divadla. Pre znalca divadelného kumštu sú to doslova lahôdky, aj keď si dobre uvedomuje začiatky nášho profesionálneho divadla, ktoré sa kladú do roku 1920. Prvé predstavenie v slovenskom jazyku sa uskutočnilo až v máji 1920 uvedením jednoaktovky Jozefa Gregora Tajovského Hriech a V službe a tomu predchádzali predstavenia v češtine. Konkrétne operný súbor začal svoju činnosť 1. marca 1920 inscenáciou opery Hubička českého skladateľa Bedřicha Smetanu a o deň neskôr činoherný súbor uviedol hru Aloisa a Viléma Mrštíkovicov Mariša. Balet Slovenského národného divadla debutoval inscenáciou baletu Coppelia od Léa Delibesca 19. mája 1920. Pri pohľade na vystavené fotografie však môžeme konštatovať, že divadelná tradícia bola u nás uchovávaná a rozvíjaná najmä cez ochotnícke súbory, ktoré ostatne poskytli rozbiehajúcej sa Slovenskému národnému divadlu

slušnú paletu talentovaných hercov a spevákov, aj keď poväčšine nemali profesionálnu prípravu. Svoje divadelné súbory mali mestečká aj obce, telovýchovné jednoty, ba na výstave nájdeme aj fotografiu vojenskej posádky z malého mesta na juhu Slovenska, ktorá sa rozhodla naštudovať divadelné predstavenie.

■ EURÓPSKY PROJEKT

Kurátorka výstavy Anna Grusková z Divadelného ústavu nám k vzniku tejto ojedinelej sondy do slovenského divadelníctva povedala: „Táto výstava je výsledkom medzinárodného európskeho projektu pod názvom European Photography, ktorého cieľom je dať do virtuálnej encyklopédie Europeana vyše štyristotisíc najstarších fotografií, a to nielen divadelných, ktoré vznikli od obdobia prvej fotografie v roku 1839 až do roku 1939. My sme boli k tomuto projektu prizvaní ako jeden z devätnástich účastníkov, a keďže sme Slovenský divadelný ústav, tak sme sa orientovali na divadelnú fotografiu. Rozhodli sme sa vytvoriť kolekciu z naj-

Pohľad na unikátnu divadelnú expozíciu v Slovenskom národnom múzeu

starších divadelných fotografií na území Slovenska a postupne, ako sme tie fotky hľadali, pribúdali aj divadelné fotografie z území, na ktorých žijú slovenské menšiny. Po začiatkových obavách či vôbec niečo nájdeme, sme zhromaždili fantastickú kolekciu vyše desaťtisíc fotografií, z ktorých výber v počte štyristo predstavujeme na tejto výstave.“

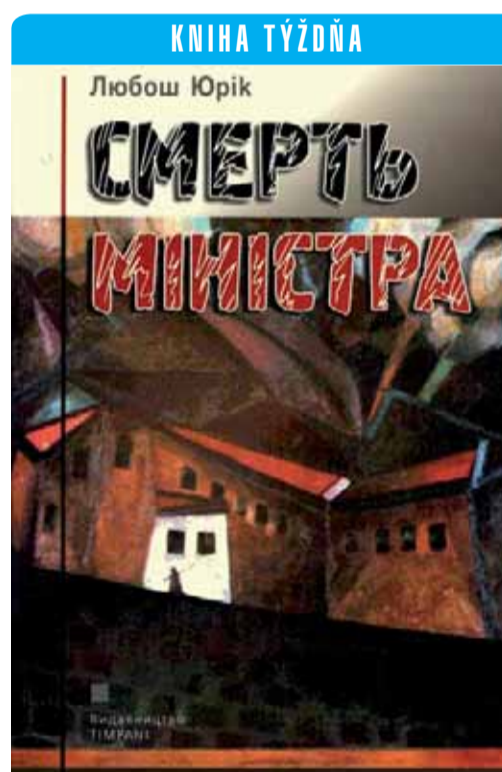
■ HISTORICKÉ SÚVISLOSTI

Keď sa návštevník prejde po výstave Teatrálny svet 1839 – 1939, nemôže si nevšimnúť okrem štylizovaných, často dobovo kolorovaných skupinových fotografií ochotníckych súborův aj prvé fotografie nastupujúcich divadelných hviezd, ktoré dnes v čase celebrit označujeme aj ako „podpisové karty“. Až potom si azda uvedomí, akú cestu prešlo slovenské divadelníctvo od ľudových začiatkov v podobe pašiových hier a ďalších nábožensky motivovaných dramatických útvarův až po skutočné profesionálne divadlo.

Ostatne, aj vyjadrenia odborníkov, ktoré sú na paneloch výstavy a ktoré sú premietané aj v rámci audiovizuálnej prezentácie, hovoria o tom, že slovenský folklór bol jedným z najdôležitejších prameňův ochotníckeho a neskôr aj profesionálneho divadla u nás. Nenadarmo sú autori ako Jozef Gregor Tajovský, Gustáv Zechenter Laskomerský či Pavol Országh Hviezdoslav považovaní za prvotných hýbateľův našej dramatickej spisby. Ostáva už len uviesť, kde sa nachádzajú originály digitalizovaných fotografií nielen z výstavy, ale z celej zhromaždenej kolekcie. Sú to zbierky Divadelného ústavu a partnerův výstavy: Slovenského národného múzea-Historického múzea, Slovenského národného múzea v Martine, Slovenskej národnej knižnice, Východoslovenského múzea v Košiciach, Slovenského národného archívu, Múzea mesta Bratislavy, Archívu hlavného mesta SR Bratislavy a v súkromnej zbierke Miklósa Vojteka.

Poprava po ukrajinsky

Luboš JURÍK, Smrť ministra, vydavateľstvo TIMPANI, Užhorod 2014

Slovenský spisovateľ, novinár, politológ a editor Luboš Jurík (1947), dvojnásobný držiteľ Ceny E. E. Kischy za literatúru faktu a Krištalového krídla, sa osudu politika Vladimíra Clementisa venoval v rôznych žánroch (napríklad aj v divadelnej hre) a v roku 2011 o ňom vo Vydavateľstve Maticy slovenskej vyšla jeho románová novela Smrť ministra.

Po tejto umeleckej biografii, ktorá približuje posledné chvíle Clementisovho života od okamihu, keď mu advokát príde do cely oznámiť, že jeho žiadosť o milosť bola zamietnutá a poprava sa uskutoční na druhý deň ráno (2. decembra 1952 vo väznici v Pankráci), siahol spisovateľ a prekladateľ Ivan Jackanin a preložil ju do ukrajínčiny. Text zaujal vedenie ukrajinského vydavateľstva TIMPANI v Užhorode a to knihu o živote a poprave Vladimíra Clementisa a o politických procesoch v päťdesiatych rokoch v Česko-Slovensku vydalo, pričom na titulnú stranu obálky použilo dielo známeho ukrajinského výtvarníka Mikolu Demjana s názvom Väzenie. Kniha, ktorá má v ukrajinskom preklade tristoštyri stran, vyšla s finančnou podporou komisie SLOLIA (Literárne informačné centrum) a vydanie finančne podporil aj Literárny fond.

Vladimír Clementis patrí medzi najvýraznejšie osobnosti moderných slovenských dejín. Bol ľavicový intelektuál – marxista, právnik, poslanec, novinár, počas vojny pôsobil ako vojak čs. jednotiek v zahraničí aj ako redaktor BBC v Londýne. Po vojne sa ako prvý Slováč stal ministrom zahraničných vecí ČSR. Stal sa obeťou vykonštruovaných politických procesův v päťdesiatych rokoch, ktoré sa začali na Stalinov pokyn. Na smrť ho odsúdili režim, ktorému veril a ktorý pomáhal budovať.

(se)

MEDAILÓN

Predstava rozšírená medzi veľkou časťou milovníkov literatúry je postavená na tom, že spisovateľ je pre svoju nepokojujúcu povahu odsúdený na neustále hľadanie, ktoré sa prejavuje množstvom povolaní, miest pobytu, a samozrejme lások. Tento do veľkej miery romantický pohľad na tvorbu narušajú autori, ktorí sa tvorbe venujú v zátishi pracovne a často esejistickou či literárnovednou spisbou rozširujú obzory literatúry. Bohuš Bodacz patrí do oboch kategórií.

Prozaik v prúde času

Bohuš Bodacz sa narodil 1. marca 1955 v Bratislave. Po maturite na strednej všeobecnovzdelávacej škole vystriedal počas jedného roka viaceré povolania. Od počítačového operátora až po závozníka. Veľa cestoval po Európe, ale aj po Strednej Ázii. V rokoch 1974 – 1978 študoval etnológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského a po skončení štúdia sa zúčastnil na viacerých etnografických výskumoch, napríklad v okolí Banskej Štiavnice či v oblasti dnešného vodného diela Starina na východnom Slovensku. Publikovať začal časopisecky počas vysokoškolských štúdií, keď sa zúčastňoval aj na literárnych súťažiach. Začal krátkymi prózami, ale zaoberal sa aj literárnou kritikou a recenzistikou a odvtedy publikoval stovky recenzií, ako aj iných publicistických útvarův. Intenzívne spolupracoval s rozhlasom a v roku 1978 nastúpil do Vydavateľstva Obzor. Neskôr pracoval ako šéfredaktor časopisu Osvetová práca a potom prešiel do Literárneho týždenníka. V tom čase bol zostavovateľom a spoluautorom dvoch Slovenských literárnych kalendárov (1999, 2000) a stál pri zrode knižnej edície Literárneho týždenníka.

Bohuš Bodacz je autor vzácne dvojdomý. Ako prozaik píše o živote, je rozprávačom milujúcim príbehy, do ktorých vplieťa raz erotiku, inokedy sociálny aspekt. Prózou debutoval pomere neskoro, to znamená v roku 2000 prózou Pokoj noci. Nasledovali prózy Strážca tajomstva, Polnočná žena a Nuda v krematóriu. Bohuš Bodacz sa v týchto dňoch dožil šesťdesiatich rokov. Blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Sezónu plesův a bálův máme už, chvalabohu, za sebou. Novinári zo spoločenských a z iných viacmenej bulvárnych rubrik majú hlavu v smútku, keďže im odpadol výživný zdroj klebiet, ale my radoví čitatelia sme si nachvíľu oddýchli. Uvážte sami. Jeden deň sa dočítam, že na slávnom Opernballe vo Viedni bola (bol?) najobľetovanejšou persónou Conchita Wurst. To je tá bradatá speváčka, ktorej meno je v preklade Mušlička Klobásová – civilným menom či za slobodna Thomas Neuwirth. Potom sa zo stránok bulváru dozviem, že naša večne mladá divoženka v dôchodku Eva Máziková zapla-

tila spolu s manželom takmer štyritisíc eur za vstupenky na túto veselicu. A to im tam ani nemusela predvádzať dlávenie kapusty v sude ako v Pachovi, hybskom zbojníkovi, aj keď pamätníci na túto scénu z filmu nedajú dopustiť. Siahodlhé články sú venované

vania cien sú pre bulvár doslova požehnaním. Napríklad OTO, teda osobnosť televíznej obrazovky. Momentálne prebieha ešte len hlasovanie a už sú tu bulvárne tituly o istom športovom komentátorovi, ktorý si pred živým prenosom chlipol. Samozrejme že nie šaratice,

Ten náš najonakvejší je bratislavský Ples v opere. Aj tohto roku sa na červenom koberci prešli takmer všetci, čo sú pre médiá zaujímaví. Samozrejme pod ochranou drôtených zátarasův a desiatok policajťův, lebo závistlivý lumpenproletariát protestoval a vraj niektorí

starosta spomínanej obce a kauza pre bulvár bola na svete. Boris Kollár vie, čo znamená reklama, a tak sa ospravedlnil, ba dokonca prišiel na ples do Dolnej Marikovej aj so svojou najobľúbenejšou spoluploditeľkou. Možno popri plesaní dohodli s činorodým starostom aj nejaký pozemkový biznis. Lenže tento prípad je precedens. Keď napríklad nejaký iný šarantný a mediálne známy miliónár vyhlási o dákom právnikovi, že je v práve vzdelaný, ako keby študoval v Orechovej Potôni, musí si byť vedomý následkov. Starosta obce sa v médiách ostro ohradí a dotýčanému neostane nič iné, ako zriadiť v Orechovej Potôni univerzitu.

Marek DANKO

A tak si tu po našom bezstarostne plesáme...

rôbam jednotlivých hviezdíček, a samozrejme nesmú chýbať ani príslušné cenovky, aby si čitateľská sedliacka banda uvedomila, že keby si do prasiatka ukladala celú svoju podvyživenú výplatu, tak sa na podobné šaty nezmôže ani za dva roky.

Medzi nami, rôzne odovzdá-

aj keď aj to by bolo zaujímavé. Ale kto by z Košičanův ponúkal redaktora z Bratislavy šaraticou, keď sú k dispozícii vysokopercenčné nápoje. Chudák komentátor prišiel o robotu a novinári sa teraz vyžívajú na tom, či má, alebo nemá ostať v ankete OTO.

Ale vráťme sa späť k plesom.

teroristi boli ozbrojení aj vajčkami. Šarantný miliónár a „multitecko“ Boris Kollár pre istý týždenník danú situáciu komentoval nasledovne: „Nepôjdem na hasičský ples do Dolnej Marikovej v kravate a starom tesilovom saku len preto, aby som nena...al pár krikľův.“ Vzápätí sa ozval urazený

GLOSA

Spisovatelia sa odjakživa tešili neblahému privilegiu, a to zvýšenej pozornosti zo strany vládnucej vrstvy. Iste, nemali to jednoduché ani nepohodlní výtvarníci či hudobní skladatelia, ale napísané slovo považovali všetky režimy za mocnú zbraň, a preto na majstrov pera hľadeli podozrievavo. Čiastočne sa to týkalo aj dramatikov a hercov, no divadelné predstavenie zhladne prinajlepšom pár sto ľudí, ale knihu si môžu prečítať tisícky čitateľov.

Umelecké slovo v mlynici dejín

Slovenská literatúra sa s mocnými tohto sveta stretáva prakticky od svojho raného obdobia. Už v meruómskych rokoch vtedajšia uhorská vláda systematicky uťahovala likvidačnú obruč okolo našich spisovateľov. Poniectori volili cestu prispôsobenia sa, a tak sa z Alexandra Petroviča stal Sándor Petőfi. Oproti podobným tvorcom, ktorí sa rozhodli prikloniť sa k hlavnému prúdu, skončil Ľudovít Štúr pod policajným dozorom v Modre a Janko Kráľ s biedou prežíval ako pisár v rôznych advokátskych kanceláriách. Martin Kukučín volil exil najprv na chorvátskom ostrove Brač, neskôr v Punta Arenas v Čile. Je smutný paradox, že ani v prvej Česko-Slovenskej republike mu vtedajšia vrchnosť nedala šancu, a tak skončil svoju životnú púť neďaleko chorvátskych kúpeľov Lipik.

Po turbulentných vojnových rokoch to boli zasa ľudia pera, ktorých mlyn dejín z veľkej časti zomlel. Takzvaná „Slovenská národná rada“ ešte pred koncom vojny „odporučila rozsudok smrti pre 38 zločincov“, čím sa mysleli výlučne domáci spisovatelia. Posledným na abecednom zozname bol Andrej Žarnov, talentovaný básnik zo skupiny katolíckej moderny. Nečudo, že ešte pred rokom 1948 volil radšej exil a s ním aj veľká časť katolíckej a národne orientovaných básnikov a prozaikov, vrátane Rudolfa Dilonga či Jozefa Cigera Hronského. Tí, ktorí neemigrovali, zvolili pod ideologickým tlakom takzvaný vnútorný exil. Ďalšia vlna proskribovania spisovateľov prišla po roku 1968. Z Československej socialistickej republiky odišla do emigrácie ďalšia vlna umelcov a medzi nimi aj spisovateľov, pričom normalizačné sedemdesiate roky tvrdo zasunuli do čitateľského bezvedomia ďalšie desiatky tvorcov. Mimochodom, básnik Štefan Moravčík, ale aj mnohí ďalší by o tejto dobe vedeli rozprávať. Zdá sa teda, že dnes v demokratickej Slovenskej republike už podobné excesy nehrozia. Lenže spisovateľské organizácie sú v podstate bezzubé, akéhokolvek autora či autorku s prehľadom porazí, čo sa publicity týka, celebríta s bohatým dekoltom a ešte bohatším zoznamom partnerov, a ak sa chcete náhodou vyjadriť k tomu, čo sa na Slovensku deje? Nech sa páči! Ak váš názor nebude v súlade s tým, čo hlásajú takzvané (súkromné) mienkotvorné médiá, tak ste v podstate odpísaní. Ako Janko Kráľ, ktorý sa márne pokúšal uviesť svoje básne v 19. storočí.

Marek DANKO

Jozef Ciger-Hronský sa zapísal do literatúry aj do matičného hnutia

Jeho osudom bola Matica slovenská

Alexander GOCZ – Foto: archív SNN

Keď v roku 1993 previezli telesné pozostatky Jozefa Cigera-Hronského z argentínskeho Lujánu na Národný cintorín v Martine, ako keby sa symbolicky uzavrel oblúk životnej dráhy tohto výnimočného spisovateľa, publicistu a zapáleného organizátora národného života. Jeho cesta zo Zvolene cez Kremnicu a Martin až do ďalekej Argentíny symbolizuje peripetie slovenskej inteligencie vo vire dvoch svetových vojen a následného usporiadania bipolárneho sveta. Jedno je však isté. Za Jozefa Cigera-Hronského hovorí jeho dielo. Ono s definitívnou platnosťou potvrdzuje jeho nemalý zástož vo zveľaďovaní kultúrnej identity Slovákov.

Jozef Ciger-Hronský sa narodil vo Zvolene v rodine tesára Petra Pavla Cigera a Jozefíny Cigerovej, rodenej Markovej. Rodina to bola aj na vtedajšie pomery veľká, veď budúci spisovateľ pochádzal zo siedmich detí – štyroch bratov a troch sestier. Mladý Jozef najprv navštevoval školu vo Zvolene, neskôr meštiansku školu v Krupine a napokon ukončil svoje vzdelanie v roku 1914 v maďarskom učiteľskom ústave v Leviciach. Nasledovali jeho učiteľské pôsobiská v Horných Mladoniciach, Senohrade, Krupine a v Kremnici. V rokoch 1917 – 1918 sa ako vojak pešieho pluku zúčastnil na bojoch v Taliansku. Napokon sa v roku 1927 na dlhší čas usadil v Martine. Najprv ako učiteľ, od roku 1933 ako tajomník a od roku 1940 ako správca Matice slovenskej, kde sa veľkou mierou zaslúžil napríklad o založenie tlačiarne Neografia. V roku 1945 z obavy pred perzekúciou emigroval z vlasti, aby po krátkych pobytoch v Rakúsku a Ríme napokon zakotvil v Argentíne.

■ CESTA K LITERATÚRE

Už na jednom zo svojich prvých učiteľských pôsobísk v Krupine založil spolu s P. Bujňákom časopis Hontiansky Slovák. Publicisticky, ale aj prozaicky aktívny učiteľ videl svoje poslanie v podpore slovenskej literatúry, a tak keď učil v meštianke v Kremnici, spolu s Jaroslavom Kejzlarom založil a redigoval knižnú edíciu Mládež a deväťnásť rokov redigoval časopis pre deti Slniečko. Knižne debutoval zbierkou poviedok U nás (1923), nasledovali ďalšie zbierky poviedok a zbierky rozprávok a povestí pre deti, aby napokon autor v prvej polovici tridsiatych rokov prekvapil čitateľskú aj kritickú verejnosť románmi Chlieb a Jozef Mak.

Na jednej strane silné sociálne cítenie autora, kritický pohľad na súdobú spoločnosť, na strane druhej sugestívny jazyk, bohatá vnútorná expresivita a psychologická hĺbka postáv. V podstate neexistuje absolvent maturity, ktorý by nepoznal to slávne: „A preto trp, Jozef Mak, človek – milión...“ Lenže málokto toto kedysi „povinné“ a dnes „odporúčané“ dielo aj prečítal, a to je škoda. Jozef Mak je síce symbolom odovzdania sa osudu, no nie trpnej rezignovanosti. Literárna vedkyňa Mária Bátorová považuje dielo Cigera-Hronského za jednu z kľúčových postáv slovenskej avantgardy a existenciálnej experimentálnej poézie a dodáva: „Slovenská literatúra 20. storočia je súčasťou európskeho vývinu, k čomu významnou mierou prispelo dielo Jozefa Cigera-Hronského.“

Ostatne, preto sa o toto dielo zaujímali aj cudzie literatúry a preto

vyšli a vychádzajú preklady Hronského diel v celom rade svetových jazykov, konkrétne v nemčine, angličtine, španielčine a taliančine, ale aj v chorvátčine či neskôr češtine. Slovenská dobová kritika sa však len ťažko vyrovnávala s modernosťou tohto autora a najmä román Pisár Gráč označovala za samoučelnú modernu. Čas však dal jednoznačne za pravdu tým literárnym vedcom, ktorí v Hronskom objavili prozaika prinajmenšom európskeho formátu.

■ PRÍBEHY A ROZPRÁVKY

Klasik a doyen slovenskej literárnej kritiky Alexander Matuška o Cigerovi-Hronskom napísal: „Postačí povedať, že nie je jeden z viacerých, je jeden z prvých. A v niečom napokon i prvý. Skromne rátajúci vyniká z jeho diel prinajmenej týchto päť: Chlieb, Jozef Mak, Sedem srdc, Pisár Gráč a Andreas Búr Majster. Hronský mal čo povedať a vedel to povedať, pretože sa hľadal stále i hľadal stále a nezabýval sa pohodlne v raz nájdennom.“

Kľúčové témy, na ktorých Hronský stavil svoje prózy, je téma osamelosti ľudského individua, téma straty základných istôt, rozpadu osobnosti a straty domova. Pridružuje sa k tomu aj pocit cudzincov vo svete, odcudzenosti človeka medzi ľuďmi. Tieto témy dosahujú svoj myšlienkový i umelecký vrchol v románe Andreas Búr Majster, ktorý je zároveň štylizovaným odrazom dramatickej zmeny Hronského ľudskej situácie (nedobrovoľná emigrácia) i pokusom nájsť sa, nájsť oporu v stvárnení nadčasovej témy umenia. Tragický pocit života nachádza u Hronského výraz a aj isté zavŕšenie v románe Svet na Trasovisku, kde sa vracia k vojnovým udalostiam na Slovensku, ale k tomu sa ešte dostaneme. Bolo by však neodpuštitelne nezmieniť sa aspoň v krátkosti o Hronského tvorbe pre deti. Knižky Smelý Zajko a Smelý Zajko v Afrike, ako aj Budkáčik a Dubkáčik napísal autor v najplodnejších tridsiatych rokoch. Predtým aj potom

sa síce venoval povestiam, pričom ich upravoval a nezriedka vymýšľal nové, viažuce sa k tomu-ktorému slovenskému regiónu, ale v týchto troch spomínaných rozprávkových knihách doslova exceloval. Bohatý jazyk, napínavý príbeh, veľa vtipných či groteskných situácií, ktoré má detský čitateľ mimoriadne rád, a pritom silné etické a morálne posolstvo hlboko veriaceho a národne uvedomelého autora. Nenadarmo, aj keď sa o Hronskom v bývalom režime priveľmi hovorilo nesmelou, vychádzali jeho knihy pre deti vo veľkých nákladoch a Budkáčik a Dubkáčik dokonca zrealizovala aj vtedajšia Slovenská televízia ako bábkovú rozprávku.

■ SVET NA TRASOVISKU

Posledným románovým dielom Jozefa Cigera-Hronského bolo široko koncipované dielo Svet na Trasovisku. Autor ho začal písať hneď po odchode do talianskeho exilu a podstatnú časť vytvoril v rokoch 1946 – 1947, ale konečnú podobu dostal román až tesne pred smrťou tvorcu v roku 1959 a prvýkrát vyšiel knižne v Spojených štátoch v roku 1960. Je to Hronského najrozsiahlejšie románové dielo a autor v ňom zobrazuje udalosti a postavy počas SNP.

Hronský mal k Slovenskému národnému povstaniu kontroverzný postoj. Najlepšie ho vystihujú slová narátora z úvodu románu Svet na Trasovisku: „Nie, v dejinách na to príkladu niet. Niet na to príkladu, aby národ povstával proti svojmu vlastnému štátu, aby si niekto podpaľoval dom, v ktorom sa mu žilo dobre, za ktorým dlho túžil a ktorý si napokon ťažko vydobyl, postavil a zariadil... Nikde nepovstával národ, aby zboril svoj štát a hodil svoje národné telo, svoju zem, svoje imanie, svoje mozole, svoj život a svoju moc niekomu inému, cudziemu napospas.“

Sám sa v emigrácii vyslovil, že v prípade Sveta na Trasovisku ide o „pučistický román“. Práve jeho postoj, ktorý formuloval slovami: „Na Slovensku sa bili Nemci s Rusmi,

jedni sa pridávali k tým, druhí k hentým, a pritom ani Nemcom, ani Rusom o budúcnosť Slovenska nešlo,“ bol tým dôvodom, ktorý ho napokon prinútil emigrovať. Doslova predvídal, kam sa naša spoločnosť o pár rokov pohne, že príde rok 1948 a komunistický prevrat, že prídu procesy a že mu jeho postoj „štátostrana“, ktorá mala snahu sprivatizovať si SNP, neodpustí. Dejiny mu dali za pravdu, aj keď sa neskôr veľa literárnych kritikov s rozsiahlym románom Svet na Trasovisku nevedelo vyrovnávať.

■ ŽIVOTNÉ MOTTO

„Najkrajšie slová sú skutky.“ Tento citát – životné motto Jozefa Cigera-Hronského – azda najlepšie vystihuje charakter a vnútorné priority tohto veľkého spisovateľa. V každom svojom učiteľskom pôsobisku bol mimoriadne aktívny v zakladaní literárnych časopisov, organizoval umelecké besedy, venoval sa mladým autorom. Za deväťnásť rokov svojho pôsobenia ako šéfredaktor časopisu pre deti Slniečko postavil doslova základy slovenskej literatúry pre deti, a to sa ešte stihol venovať aj prekladateľskej činnosti. Keď sa napokon usadil v Martine, ako tajomník a neskôr správca Matice slovenskej priviedol túto vrcholnú národnú inštitúciu na nebyvalý stupeň rozvoja a prosperity a naplno rozvinul jej vydavateľskú a výskumnú činnosť. Jeho vyššie spomínané kľúčové zásluhy na založení matičnej tlačiarne Neografia umožnili dramatickú akceleráciu vo vydávaní pôvodnej slovenskej literatúry.

Keď ho za postoj k SNP kritizovali a dokonca krátko väznili, volil emigráciu. Ale ani tam sa jeho organizačný zápal neoslabil. V roku 1945 sa vydal najprv do Rakúska, kde žil v americkej zóne. Neskôr sa rozhodol odísť do Talianska, kde v Ríme ostáva až do februára 1948. Snaží sa spájať slovenskú povojnovú emigráciu, no po zatknutí talianskou políciou sa mu podarí utiecť a odchádza do Argentíny, kde sa usadí v meste Luján. Spôčiatku sa mu tu žije veľmi ťažko, na živobytie si zarába ako kreslič pre textilnú továreň. Naďalej však publikuje, najmä v časopisoch. V roku 1956 sa stáva predsedom Slovenskej národnej rady v zahraničí a je vymenovaný čestným predsedom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí. V roku 1959 zakladá Zahraničnú Maticu slovenskú a práve vtedy zadáva po mnohých pochybnostiach a úpravách do tlače aj svoje azda kľúčové dielo Svet na Trasovisku, ktorého vydania sa, žiaľ, nedeje. Tak či tak ostáva jednou z najvýraznejších postáv našej exilovej kultúry, autorom, ktorý skutočne považoval za „najkrajšie slová skutky“. Zomiera 13. júla 1960 a na Slovensku vtedy o jeho skone verejnosť nič nevie. Prednovembrový režim sa k nemu stavia macošsky ako ostatne k mnohým matičným vlastencom či katolíckym spisovateľom, ktorí volili emigráciu pred životom v komunistickom režime.

Plne občiansky, politicky i umelecky bol Jozef Ciger-Hronský rehabilitovaný po páde komunizmu. Od začiatku deväťdesiatych rokov začína znova v úplnom znení vychádzať aj jeho literárne dielo. Azda ten optimistický záver celého dramatického príbehu tohto autora sa odohral v roku 1993, keď boli jeho telesné pozostatky prevezené do Martina a tam slávnostne uložené na Národnom cintoríne. Azda ako najvhodnejšiu bodku za osobnosťou a dielom Jozefa Cigera-Hronského možno použiť slová básnika, literárneho kritika a vydavateľského redaktora Jána Švantnera: „Vraciame sa k Hronskému pomaly, namáhavo, cez nánosy času a cez prekážky v nás samých, ale vraciame sa k nemu s inštinktom vysmädnutých ľudí, pre ktorých je spojenie s jeho slovom životnou nevyhnutnosťou. Tak sa rieka vracia k svojmu prameňu.“

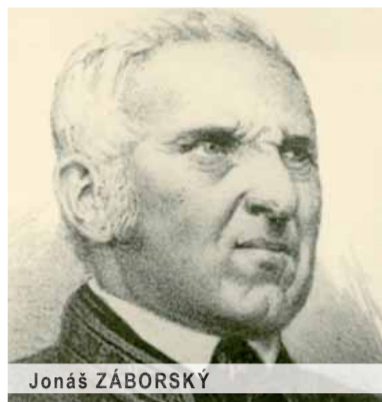

Vďaka Hronskému zaznamenala Matica rozmach.

Spolupráca Jozefa Karola Viktorina s Jonášom Záborským Aj Slováci mali svojho Ezopa a Krylova

PaedDr. Helena RUSNÁKOVÁ – Foto: ALU SNK Martin a SNN

V minulom roku sme si na stránkach SNN viackrát pripomenuli národného buditeľa, vydavateľa slovenskej literatúry, organizátora kultúrneho života a publicistu Jozefa Viktorina v súvislosti so 140. výročím úmrtia tohto rodáka zo Zavaru (1822). Celý rad zasláv vrcholil jeho spoluúčasťou na založení Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha, ale aj finančným donátorstvom vecí národných a edičnou činnosťou, čím výrazne pomohol slovenskej spisbe – konkrétne aj v prípade Jonáša Záborského, ktorého neváhal prirovnať k Ezopovi či ku Krylovovi.

Jonáš ZÁBORSKÝ

Štrnásteho marca 1865 v Pešťbudinských vedomostiach vyšlo oznámenie, že: „Práve opustili tlač: Jonáša Záhorského Básne Dramatické. Vydal Jozef Viktorin. V Pešti 1865. Na

sklade u Bratov Lauffer. Strán VIII. a 358. Krámska cena.“

Jozef Viktorin sa Jonáša Záborského ujal, keď žil utiahnuto a samotársky na fare v Župčanoch pri Prešove, povzbudzoval ho k práci, obstarával mu potrebné knihy a časopisy. Nebyť tejto starostlivosti a záujmu je veľmi pravdepodobné, že Záborského dielo by sa bolo bývalo pre slovenskú literatúru stratilo.

■ JAZYK DRÁM

V predslove k vydaniu Záborského drám v tom istom roku Viktorin vyjadril svoju zaoberanosť pre novú slovenskú Hattalovu gramatiku slovami: „Ohľadom na výrazy a slová české, jichž p. pôvodca (Záborský) v prácach svojich tu i tam užíva, niekoľko slov nech k objasneniu slúži.

Spisovateľ týchto dramatických prác totiž je tiež, ako vobec známo, z počtu oných literátov slovenských, ktorí najďalej pri jednote spisovného jazyka československého sotrali a len vtedy pridružili sa ku stránke nárečia slovenské do písmečnictva zaprevadivšej, keď sa konečne presvedčili, že slovenčina jako jazyk spisovný, aspoň nateraz, jedine u nás k cieľu vedie a Slovákov z hlivenia a hriešnej nečinnosti k novému, rezkejšiemu životu a činnému podielubraniu na pohyboch sociálno-literárnych, zároveň iným súkmenovcom slovenským, povzbudiť a pri započatí diele aj udržať v stave jest. Pritom všetkom ale toho domnenia je i básnik náš, že písomnosť slovenská s literatúrou českou tvorí aj napozatým len jednu literatúru československú a stojí rozhodne na

tom, aby jedna od druhej zbytočne sa neoddaľovala, ale vzájomnou podporou a obmedzením sa na to, čo je pre Čechov a Slovákov, žijúcich v pomeroch odchodných, nevyhnutne potrebné, zase jedna k druhej opatrne sa sblížovala.“

Do tohto vydania Viktorin zaraďil Záborského drámy Poslednie dni Velikej Moravy, Bitka u Rozhanoviec, Felicián Sáh, Karol Dračský, Alžbeta Ludieková. V Budíne v roku 1866 publikoval aj Lžedimitrijady čili Búrky Lžedimitrijovské v Rusku. Obsahujú cyklus deviatich hier z ruských dejín z obdobia vlády Borisa Godunova a lžedimitrijovských povstaní. Sú to – Ubitie Dimitrija, Očarenie Godunova, Lžedimitrij v Poľsku, Pád Godunových, Prvý Lžedimitrij, Druhý Lžedimitrij, Tretí Lžedimitrij, Liapunovci, Poslední zločinci.

■ BÁJKY SLOVENSKE

V tom istom roku vydal Viktorin v Pešti Bájky slovenské Jonáša Záborského. Bolo to tretie, opravené vydanie, ktorého význam zdôvodnil Viktorin v Predhovore k nim 1. augusta 1865 takto: „Bájky Jonáša Záborského ponajprv v Liptov. Sv. Mikuláš samostatne uverejnené boli. Keď ale roku 1851 p. Pôvodca svoje rozmanité básne a dve reči v obširnejšom spise pod názvom Žehry vo Viedni uverejnil: i prvé vydanie bájek svojich

s niektorými premenami tam umiestnil a tak podruhé vydal... Jako mali starí Grékovia Ezopa a Rimania Phädra a jako majú Francúzi medzi inými svojho Lafontaine, Angličani Gaya, Nemci Gellerta, Maďari Fraya, Rusi Krylova, Poliaci Krasického, Česi Puchmayera a iní iných: tak máme my posiaľ Jonáša Záborského.“

Ako dôvod na tretie vydanie uviedol nedostatok predošlých vydaní na trhu a skutočnosť, že boli písané po česky. Na žiadosť Viktorina boli bájky v treťom vydaní preložené do slovenčiny. Druhé vydanie obsahovalo šesťdesiatosem bájok, tretie vydanie bolo dostatočne rozšírené, obsahovalo stotridsať bájok.

Rovnako ako Viktorin aj Jonáš Záborský patril k podporovateľom myšlienky založenia Matice slovenskej a neskôr k jej spoluzakladateľom. V júni 1851 podal J. Záborský spolu s J. Kollárom, K. Kuzmánym, M. Štefkom a D. Lichardom žiadosť, „aby mohli svojich rodákov verejne v časopisoch vyzvať k založeniu Matice slovenskej a celú záležitosť spravovať až po potvrdenie stanov“. Osemnásteho novembra 1851 predložili vrchnosti predbežný návrh stanov. Ich úsilie sa skončilo neúspešne. Záborského to neodradilo od ďalšieho záujmu o Maticu. Otázkou založenia Matice neraz konzultoval aj s Viktorinom.

Ad.: Slovensko potrebuje stavať ako soľ, SNN, č. 5 Ekonomika nestojí na mýtoch

Doc. Ing. Stanislav Igor ŠIMONČIČ, CSc., bývalý dekan Fakulty manažmentu UK v Bratislave

Platí, že Slovensko stavať potrebuje. Ale čo? A za akých finančných podmienok a v akých časových horizontoch? Prvým a najzákladnejším, a pritom pretrvávajúcím mýtom, ktorý treba zo spoločenského vedomia odbúrať, t. j. opraviť nereálnu predstavu, že cieľom realizácie nejakého stavebného diela je „dosiahnutie vyššieho úžitku v pomere k vynaloženým prostriedkom“ práve iba cestou PPP. Ak by to mala byť pravda, zázračným spôsobom by sme sa mohli kedykoľvek vymaniť z hrozacej alebo prebiehajúcej krízy v akomkoľvek segmente hospodárstva štátu. Tiež nie je šťastná predstava, že v klasických verejných obstarávaníach je zakódovaný nejaký neobjavený princíp, že cena projektu sa formou dodatkov niekedy aj zdvojnásobi. Tu hneď treba povedať, že toto má byť odhaľované ako

trestuhodné, pretože takéto predraženie je vždy a všade výsledkom buď nejakých kartelových dohôd, alebo priamo nezákonným konaním určitých jedincov v štátnom aparáte, alebo výsledkom nezákonného tlaku neznámych skupín operujúcich za oficiálnym politickým riadením ktoréhokoľvek štátu.

Zhrnuté a podčiarknuté – princípom trhového mechanizmu je dosiahnutie maximálneho zisku. Tento princíp sa veľmi ťažko môže opierať o nejakú zdanlivú efektívnosť, pretože efektívnosť je širší, viackomplexný nezjednodušujúci pojem. Tvrdý princíp maximalizácie zisku nemožno zjemniť nijakým poukazom na efektívnosť. Napísané možno znie príkro, ale je pravdivé.

Ďalším mýtom je akousi nielen slovenskou módou vážne uvažovať o napatosti štátneho rozpočtu alebo

o nutnosti zadlžovania krajiny s tržným hospodárstvom. Tento mýtus je prítomný vo všetkých k demokracii sa hlásiacich krajinách. V skutočnosti je však predovšetkým a jedine dôsledkom nekompetentného a mnohokrát vedomého korupčného správania sa tých politických zoskupení, ktoré sú pod vplyvom neznámeho počtu a zloženia záujmových skupín, operujúcich z pozadia vládnych výkonných zložiek. Tieto do štátneho rozpočtu vnášajú subjektivistické, sebecké vplyvy predstaviteľov týchto často utajovaných záujmových skupín. Tí nekompromisne a tvrdo presadzujú svoj vplyv, ktorému zas predstavitelia exekutívy nedokážu z rôznych dôvodov čeliť. Vyrovnaný štátny rozpočet totiž nie je nijakým nedosiahnuteľným mýtom, ako sa niekedy presadzuje mýtus o plnej zamestnanosti.

Kolíška hasičstva v hornom Turci

Aktívnym pričinením riaditeľky OV DPO v Turčianskych Tepliciach a predsedov hasičských zborov uzrela pred časom svetlo sveta publikácia *História hasičských zborov Horného Turca vo fotografii od autora Ing. Ivana Lorinca. Knihu uviedli do života v Turčianskych Tepliciach za účasti prezidenta Dobrovoľnej požiarnej ochrany SR PhDr. Ladislava Pethóa a generálneho sekretára DPO SR Vendelína Horvátha.*

Ako zdôraznil autor, publikácia sa nerodila ľahko, neboli peniaze na grafikov ani na jazykovú úpravu. Preto môže len závidieť kolektívu tvorcov z regiónu Trnavy, kde sa pod vedením župana Tibora Mikuša podarilo podobnej publikácii o hasičstve dať reprezentatívnu podobu, o čom SNN nedávno informovali.

Ivan Lorinc vystaval svoju publikáciu na obrazovom zacytení hasičstva od najstarších možných čias – prakticky od vzniku fotografie. Táto päťstostranová kniha obsahuje aj unikátne zápisnice z roku 1875 z kolísky dobrovoľného hasičstva v Mošovciach a Dolnej Štubne z roku 1889. Rovnakú jedinečnosť predstavuje súbor fotografií z účasti delegácie Zborov hasič-

skej jednoty zo Slovenska v Paríži, z pohrebu nestora hasičstva na Slovensku Miroslava Schmidta 8. mája 1934, najstarších hasičských zástav, napríklad aj z roku 1890 spolku Nedozor – Rakša, striekačiek, pričom tá najstaršia je z roku 1872 vyrobená vo Viedni. Na snímkach nájdeme tiež Pamätný diplom z celoštátneho zjazdu hasičstva v roku 1937, zvonice na ohlasovanie požiarov a rôzne iné atribúty spojené s hasičstvom. A čo je hlavné a výnimočné, všetky fotografie hasičov, aj tých z konca 19. storočia, majú mená, nie sú bezmenná armáda. A to bolo aj cieľom autora. Dať im aj touto cestou vďaka a hold, lebo hasili často v biele, ale s odvážnym srdcom hasiča.

(il)

Matičari na pravom brehu Dunaja chcú prehľbovať vlastenecké cítenie Bohatý matičný rok 2015 v Petržalke

Jozef SCHWARZ – Foto: Emil SEMANCO

Matičari z Petržalky začali svoju tohoročnú činnosť už tradične pripomenutím si dňa podpisu Parížskej mierovej dohody (10. február 1947), ktorá znamenala pričlenenie troch zadunajských obcí k našej republike. Stretli sa v nedeľu 8. februára v mestskej časti Jarovce. Prezreli si pozoruhodnosti jednej z pričlenených obcí, ktorá má doteraz chorvátsky charakter.

Petržalskí matičari si kladú za cieľ prehľbovať vlastenecké cítenie, ktoré má prirodzenú základňu v poznaní miestnej a lokálnej histórie. Je to akési celoročné vlastivedné putovanie po našom zadunajskom Slovensku. Ide o projekt „pamätné dni Petržalky“, ktorý slúži ako kostra domácej matičnej činnosti počas roka. Jeho súčasťou je aj pripomenutie si dňa oslobodenia Petržalky a jej návratu do slovenskej vlasti 5. apríla 1945. Stretnutie sa pripravuje na utorok 5. apríla na petržalskom cintoríne, kde si zároveň pripomenú obeť holokaustu..

■ ZMLUVA V TRIANONE

Ďalšími už pravidelnými akciami je aj pripomínanie si takých udalostí, ako je Deň podpisu zmluvy v Trianone (4. jún 1920). Stretnutie bude pri trianonskom pamätníku na Tyršovom nábreží vo štvrtok 4. júna. Podobne sa v sobotu 15. augusta uskutoční spomienka na obsadenie Petržalky československými voj-

skami v auguste 1919 a jej pripojenie k republike. Stretnutie bude pred TPD v Petržalke na Farského ulici s následnou vlastivednou prechádzkou na Šrobárovo námestie, ktoré nesie meno iniciátora tejto akcie. Ku koncu leta na výročie SNP si matičari v Petržalke pripomenú jej novodobú históriu a súčasnosť.

■ VLASTIVEDNÁ JESEŇ

Matičná vlastivedná jeseň pokračuje v sobotu 10. októbra, keď si pripomenú deň okupácie Petržalky Nemeckom v októbri 1938. Matičari sa vtedy stretnú pri vybranej pevnosti so systémom tunajších opevnení. Tohto roku si chcú prvý raz pripomenúť aj deň účinnosti Parížskej mierovej dohody 1947, a to v formou spomienkovej vychádzky do Rusoviec, ktorá sa uskutoční v nedeľu 11. októbra. A napokon si stretnutím v sobotu 7. novembra na niektorom z vhodných miest (vojenský cintorín, pomník padlým v prvej svetovej vojne, pomníček ženistov c. k. armády pri

Dunaji) pripomenú koniec prvej svetovej vojny.

■ NOVÉ AKTIVITY

Petržalské matičarske aktivity obohatia dve nové podujatia. Jedným z nich je Ludovít Štúr v Petržalke, ktorým sa v spolupráci s Domom MS v septembri pokúsia o netradičnú spomienku na slovenského veľikána. A do kalendára podujatí pridávajú aj sté výročie podpisu Cleveľandskej dohody (22. október 1915). Zraz matičiarov bude vo štvrtok 22. októbra pred pošťou na strete ulíc Furdekova a Mamatejova (hlavný podpisovateľ dohody).

Miestny odbor MS v Petržalke sa bude v tomto roku spolupodieľať aj na niektorých akciách Domu Matice slovenskej v Bratislave. V apríli na Národnej slávnosti na Devine. V júli je to Deň (slovenskej) zvrchovanosti v Bratislave s motom: nové prístupy – osvedčené myšlienky. Tohto roku predpokladajú aj zorganizovanie vlastivedného zjazdu po Pribinových

Jeden z petržalských bunkrov

stopách do Traismauernu v Rakúsku. Chcú si pripomenúť aj dvesto rokov od narodenia štrbského rodáka a významného lekára Ludovíta Markušovského (nar. 25. 4. 1815 – zomrel 21. 4. 1893) posledný aprílový víkend v Štrbe a vo Vasegerszegu v Maďarsku pri jeho hrobe. Matica slovenská sa už dlhšie usiluje umiestniť pamätnú tabuľu v mieste jeho smrti v chorvátskej Opatii. V spolupráci s kníhkupectvom Svojeť chystá prezentáciu kníh a ich autorov. Petržalský Miestny odbor MS bude ďalej spolupracovať s matičarimi v Štúrove, v Galante a so všetkými, ktorí o to prejavia záujem. Osobitnú pozornosť venuje tiež matičným aktivitám medzi Slováckmi v Maďarsku.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Sme radi, vážení čitatelia, že vás naše otázky podnietili na súťaženie a vašich odpovedí zo dňa na deň pribúda. A čo teší ešte viac, že sú väčšinou správne. Aj teraz sme zvedaví, ako pozorne ste čítali toto vydanie SNN. Je v ňom mnoho zaujímavých článkov. Určite k nim patrí aj reportáž Petra Vala o Denise Minčákovej, ktorej po ťažkej hepatitíde B museli urgentne transplantovať pečeň v Rooseveltovej nemocnici v Banskej Bystrici.

• V poradí ktorú pečeň voperoval transplantčný tím chirurga primára Františka Hampla tejto pacientke od Trebišova?

Svoje odpovede posielajte písomnou formou na známu adresu: Redakcia SNN, Ul. Pavla Mudroňa č. 1, 036 01 Martin našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej s označením Čitateľská súťaž, alebo na mailovú adresu: snnredakcia@matica.sk do 16. marca tohto roku. Trom z vás pošleme za správne odpovede pekné knihy.

V SNN č. 5 (7. 2. 2015) sme boli zvedaví na meno našej úspešnej biatlonistky na 27. svetovej zimnej univerziáde. Správna odpoveď mala znieť: **Pavína FIALKOVA**.

Blahoželáme týmto výhercom: **Štefan Leskovský, Šenkvice, Michal Drabik, Pozdišovce, Anežka Gátová, Žilina.**

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Svet
budúcnosti

Žijeme Rok Ľudovíta Štúra, len málo sa mu venujeme, o médiách (aj v dvojbodkovom) ani nehovoríme. A čítame, či máme prečítané jeho diela? Ak by sme vskutku poznali jeho posledné, teda v istom zmysle „závetové“ dielo Slovanstvo a svet budúcnosti, ktoré napísal tri roky pred smrťou (v roku 1853), zistili by sme, že okrem všetkých prívlastkov zo životopisov je Štúr aj – a možno predovšetkým – slovenským a slovanickým prorokom.

Prečítajte si aspoň niekoľko viet z tohto prorockého diela.

„Veru na čase je, bratia, aby sme sa porozumeli! Nad nami trúčiaci čas vyvoláva nás prísny, dôstojný hlasom k činom, a na to nám najväčšmi treba porozumenie. Prekonajme však bolesť, ako sa patrí na mužov, a porozmyšľajme nad vytvorením lepšej budúcnosti pre náš národ, pristúpme k úvahu nad tým, ako mohlo dôjsť k tomu, že slovanický svet podľahol takému bezpríkladnému nešťastiu a z veľkej časti sa mohol stať korisťou cudzincov.“ Dôvod je podľa Štúra ten, že Slovania sú predovšetkým závislí od rodinného života, nechýbal im štát, stačili im občiny, župy, vojvodstvá, ktoré viedli starostovia, vladkyovia, o záležitostiach týkajúcich sa celku rozhodovalo sa spoločne na zhromaždeniach, snemoch, v kongregáciách, skupštinách s rovnakým právom účasti na porade všetkých vlastníkov zeme jedného okruhu.

Sila Slovanov je v rodine a „nijaká moc, keby to priam moc vlád bola, nemôže zgniaviť život náš, ktorý v sebe nesie idey budúcnosti, šťastie i nešťastie budú ho napomáhať, na výslni, v daždi, za hromov i bleskov dozrievať bude. Taký je chod prírody! Nehody, útlak a prenasledovania všakového druhu iba vyskúšajú silu našu, ducha nášho popchnú a vybičujú, posilnia a zocelia vôľu našu a k veľkému dielu, čo pred nami stojí, potrebujeme nepoddajnú vôľu. Aj keby sa zdalo, že ľudstvo upadáva, nemôže sa na dlhý čas samo seba spreneveriť a vzdať sa svojej podstaty, predovšetkým pri dnešnom neobčajanom pokroku. Zhoršenie môže byť len dočasné.

Otvorte svoje dlho stiesnené srdcia, Slovania, naberte s Božou pomocou odvahy k činom! Prázdna je národná samolúboň, ktorá v sebe neskrýva nič hlbšie. Ide napokon o ľudstvo, ktorého členmi sme spolu s ostatnými národmi.“
Aj toto je Ľudovít Štúr!

Vykonalí sme komplexné analýzy činnosti matičných pracovísk Vklad k stabilizácii národnej ustanovizne

Ján SEMAN, Členské ústredie MS

Členské ústredie MS uskutočnilo v zložitom roku 2014 viacero kľúčových úloh, ktorých výsledky a výstupy pomohli k stabilizácii národnej ustanovizne. Vzhľadom na nevyhnutné organizačné zmeny, zamerané na šetrenie finančných prostriedkov, vykonalo ČÚ MS komplexnú analýzu činnosti D MS a OP MS, ktorá presahovala bežnú agendu. Do analýzy zahrnuli všetky parametre práce oblastných stredísk – od hospodárskych ukazovateľov, cez personálne obsadenie, prehľad pracovných úväzkov, stavu členskej základne a MO MS i reálne využitie priestorov oblastných stredísk. Rozsiahly materiál sa stal aj podkladom pre prácu Finančno-ekonomického útvaru, Technicko-investičného útvaru a komisií výboru MS.

Členské ústredie vzhľadom na rozsiahle personálne zmeny, zamerané na znížovanie počtu zamestnancov, prebralo agendu Informačného ústredia Ochrana a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry na rok 2014, ale aj programové veci Hlavných aktivít MS. Regionálnu kultúru už nebolo možné zrealizovať v pôvodnom rozsahu, ako bola schválená výborom. ČÚ MS v súčasnosti FEÚ uskutočnilo náhradné riešenie preplatenia tých schválených projektov MO MS, ktoré už boli vykonané z vlastných zdrojov MO MS. Celý proces súvisel s evidenciou a kontrolou účtovných dokladov, vyhotovením zmlúv a s celým radom ďalších povinností. Zasláné zúčtované projekty boli preplatené v posledných dňoch decembra v sume 17 500 eur.

■ VÝZVA NA DOTÁCIE

Aj v tomto roku MS vyhlásila výzvu matičným odborom na predkladanie žiadostí na poskytnutie dotácie. Výzva bola zverejnená na matičnom webe. Oproti minulému roku sú oprávnenými žiadateľmi len MO MS, OMM a záujmové odbory MS. Žiadateľ musí mať splnené povinnosti v zmysle stanov. Jednému žiadateľovi môže byť schválená dotácia maximálne na dva projekty. Výbor MS schválil aj potenciálne druhé kolo schvaľovania

v druhej polovici roku 2015, čo bude závisieť od finančných možností. Termíny na zasielanie prihlášok tentoraz priamo na ČÚ MS sú tradične do 28. 2. 2015 a komisie rozhodnú do 31. 3. 2015.

■ ODLOŽENIE SNEMU

Ďalšou významnou skutočnosťou je odloženie konania snemu uznesením výboru na zasadnutí 31. 1. 2015 v Martine. Týmto rozhodnutím sa však presunuli finančné prostriedky v sume dvanásťtisíc eur na snem do rozpočtovej kapitoly určenej na dotáciu MO MS. Aktuálnu úlohu preto naďalej zostáva hľadať zdroje na posilnenie podpory členského hnutia.

Začiatkom roka 2015 ČÚ MS pristúpilo k spracovaniu novej formy Plánu podujatí D MS a OP MS spolu s Plánom činnosti oblastných stredísk MS na rok 2015. Do jednotlivých plánov aktívne vstúpilo ČÚ MS, keďže v prvotných návrhoch chýbala vzájomná prepojenosť s celoslovenskými výročiami, početnejšie akcie s národným zameraním, pričom plány mali aj iné nedostatky. Konečný plán schválený výborom obsahuje podujatia, ktoré sú užšie prepojené s miestnymi odborami. Podujatia majú matičný a národný obsah, sú aj orientované na osvetľovanie zabudnutých národných

osobností a udalostí v regiónoch. Plnenie plánov bude ČÚ MS štvrtročne vyhodnocovať. Značná časť akcií a podujatí sa spája s dvojitým výročím narodenia Ľ. Štúra, ale aj so sedemdesiatym výročím oslobodenia Slovenska od nemeckej a maďarskej fašistickej okupácie.

■ PERSONÁLNE OTÁZKY

Keďže v mnohých OS MS sa znížovali počty pracovníkov, resp. menili sa pracovné úväzky, výbor MS na svojom zasadnutí 7. 6. 2014 v Martine zrušil D MS v Dubnici nad Váhom. ČÚ MS sa v maximálnej miere snažilo presvedčať kompetentné orgány, aby sa opätovne zriadil D MS v Trenčianskom kraji. Rozhodnutím výboru z 31. 1. 2015 sa zriadil nový D MS v Prievidzi za ekonomicky výhodných podmienok.

Jednou z ďalších zásadných úloh ČÚ MS, o ktorej sa rokovalo na predsedníctve v Komárne 17. 2. 2015, je vypracovanie novej koncepcie rozvoja oblastných stredísk s prioritným cieľom podpory členskej základne v zmenených spoločenských a ekonomických podmienkach. Rozsah práce ČÚ MS, kde pracujú štyria zamestnanci, sa teda v porovnaní s minulosťou podstatne navýšil. Pre budúcnosť im nevyhnutne zostáva úloha aktívnej metodologickej pomoci a účasti na podujatiach i zasadnutiach matičiarov po celom Slovensku.

Členské ústredie k 31. 12. 2014 eviduje 28 640 členov v miestnych, záujmových, vo vedeckých odboroch, v OMM, individuálnych členov, zakladajúcich a kolektívnych členov. Kolektívnych členov je z toho päťnásť a individuálnych členov, ktorí nie sú členmi v nijakom odbore, je šesťdesiattri. Zakladajúcich členov je štyridsaťosem. ČÚ MS registruje v zahraničných miestnych odboroch šesťdesiatštyri členov.

Inštitút vzdelávania Matice slovenskej, nezisková organizácia, Grösslingová 23, 811 09 Bratislava, IČO: 45735760

Podpora miestnej a regionálnej kultúry novej generácie!

Miestne odbory Matice slovenskej, Odbory Mladej Matice, Záujmové odbory Matice slovenskej a iné subjekty Matice slovenskej s právnou subjektivitou si môžu v tomto roku samy svojpomocne zabezpečiť finančnú podporu, teda zarobiť si na svoju činnosť. Je tu pre vás pripravená nová generácia podpory miestnej a regionálnej kultúry s názvom

ZAROB SI SÁM

a je to také jednoduché. Stačí osloviť fyzické a právnické osoby (FO a PO), teda pracujúce osoby, podnikateľov, ktorí si podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie cez zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje 2 % z daní, teda asignáciu dane. Tieto 2 % z daní darujú Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2015 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, teda 2 %.

Darcu 2 % z daní to nič nestojí. Venuje iba časť toho, čo by inak musel odvieť štátu a ten by rozhodol, čo s nimi urobí. Namiesto toho venuje 2 % z daní na vašu činnosť. Na vaše kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré vaša miestna Matica vykonáva a tým robí dobré meno Matici slovenskej.

Ako získate svoje nazbierané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS?

Každá jedna fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vám vyplní priložený formulár. Vy tieto formuláre do 31. marca 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Po zhromaždení a spracovaní všetkých potvrdení bude na váš účet prevedená nazbieraná suma na aktivity v oblasti miestnej a regionálnej kultúry.

Bc. Pavol Mihál, v. r.,
riaditeľ Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o.

O NAJKRAJŠIU KRASLICU

Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne už po jedenásty raz organizuje pre dospelých tvorcov i pre deti z celého Slovenska súťaž o najkrajšiu slovenskú kraslicu. Organizátori vypisujú súťaž v troch vekových kategóriách od päť rokov po dospelých tvorcov a pre ľubovoľné – tradičné i súčasné techniky zdobenia kraslíc. Každý záujemca môže zaslať poštou alebo na Oravské kultúrne stredisko (Bysterecká 1263/55, 026 01 Dolný Kubín) do 5. marca osobne doručiť najviac desať vlastnoručne zdobených kraslíc. Práce šikovných tvorcov posúdi porota zložená z výtvarníkov. Pre víťazov pripravili hodnotné vecné a finančné ceny. Všetky do súťaže prijaté kraslice budú od 13. marca do 24. apríla vystavené na predajnej výstave v priestoroch Oravského kultúrneho strediska v Dolnom Kubíne.

(r)

PRIPOMÍNAME SI

7. marca

– šesťdesiatpäť rokov od narodenia prvého prezidenta Česko-Slovenska Tomáša Garriguea Masaryka (1850 – 1937)

– pred sto desiatimi rokmi zomrel právnik, spisovateľ a vedúca osobnosť slovenského národného hnutia v druhej polovici 19. storočia Ján Francisci-Rimavský (1822 – 1905)

– päťdesiatpäť rokov má futbalový tréner Slovana Bratislava Jozef Chovanec

8. marca

– šesťdesiat rokov oslávi spisovateľ, rozhladený esejista a literárny kritik Peter Valček

9. marca

– pred sto dvadsiatimi rokmi umrel najvýznamnejší upravný dunajského toku, projektant jeho splavnosti a autor protipovodňových opatrení Enea Lanfranconi (1850 – 1895), staviteľ talianskeho pôvodu (o. i. aj autor paláca, v ktorom dnes sídli ministerstvo životného prostredia)

10. marca

– päťdesiatpäť rokov od premiéry opery Eugena Suchoňa Svätopluk (1960)

11. marca

– pred sedemdesiatimi rokmi začalo nemecké vojsko nečakanú protiofenzívu v Liptove a z Liptovského Mikuláša vytlačilo Červenú armádu, pritom vyšlo najavo, ako si počas desiatich dní v meste a okolí počínali sovietski vojaci: úrady zaregistrovali množstvo znásilnení, rabovania a odvečenie na neznáme miesta

– šesťdesiatpäť rokov, čo bol z funkcie ministra zahraničných vecí odvolaný JUDr. Vladimír Clementis, nahradil ho vtedajší predseda ÚV KSS Viliam Široký (1950); bola to predohra brutálnych politických procesov komunistov proti vlastným ľuďom

12. marca

– pred päťsto osemdesiatimi rokmi (1435) vydal kráľ Žigmund nariadenie, aby pre hroziace nebezpečenstvo nájzdov husitských vojsk na naše územie šľachtici na každých sto svojich poddaných dali do zbrane troch mladých lukostrelcov na koňoch

– dvestošesťdesiat rokov uplynulo, čo vo františkánskom kláštore v Pruskom dokončil Hugolin Gavlovič zbierku Valaská škola – mravov stodola (1755), najvýznamnejšie dielo našej barokovej literatúry, knižne však vyšlo až v nasledujúcom storočí (1835)

– pred sedemdesiatimi rokmi (1945) sa Bratislava zdvojnásobila, pripojili sa k nej okrem dávnejšie splynutého Prievozu, Petržalky a Trnávky ďalšie dovtedy samostatné obce Karlova Ves, Dúbravka, Lamač, Vajnory a Rača

– tristopäť rokov od narodenia poľného maršala Andreja Hadika, hlavného veliteľa rakúsko-uhorských cisárskych vojsk, pôvodom Slováka (1710 – 1790)

– pred štyridsiatimi rokmi (1975) popravili v ČSR poslednú ženu, bola ňou dvadsaťdvaročná Češka Olga Heparová, ktorá úmyselne autom zabila osem ľudí

13. marca

– štyridsaťpäť rokov, čo sa noviny Pešťbudínske vedomosti premenovali na Národné noviny a ich redakcia sa z Pešti presťahovala do Martina (1870)

– sto rokov od úmrtia najväčšieho slovenského vynálezcu 19. storočia Jána Bahýľa zo Zvolenskej Slatiny (1856 – 1915)

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

